

Innehåll

Inledning	3
Sammanfattning.....	3
Fokusområden	3
Strategiskt viktiga verktyg	3
Syfte	3
Avgränsning	4
Styrning/uppföljning/revidering	4
Fokusområden.....	5
Fokusområde 1: Klimatpåverkan och klimatanpassning	5
Strategiskt mål 1.1: En klimatneutral kommun	5
Strategiskt mål 1.2: Den fysiska miljön ska utformas så att sårbarheten för risker kopplade till pågående klimatförändringar ska minska	6
Fokusområde 2: Avfall och återvinning	7
Strategiskt mål 2.1: Mängden kommunalt avfall till förbränning ska minska genom ökad sortering, återanvändning och materialåtervinning.....	7
Strategiskt mål 2.2: Utveckla hållbara måltider som ger bra förutsättningar för god hälsa och prestation.....	8
Strategiskt mål 2.3: All nyproduktion och ombyggnation ska byggas hållbart, energieffektivt och i förnybara material.....	8
Fokusområde 3: Vatten, avlopp och kemikalier	10
Strategiskt mål 3.1: Vattnekosystem och grundvatten-förekomster ska värnas, skyddas och ha god vattenkvalitet.....	10
Strategiskt mål 3.2: Kommunen ska ha en hållbar och god avloppsrening .	11
Strategiskt mål 3.3: Invånare och miljö ska utsättas minimalt av miljö- och hälsofarliga ämnen.	11
Fokusområde 4: Energi och transporter	13
Strategiskt mål 4.1: Energianvändningen i kommunens fastigheter och verksamheter ska effektiviseras	13
Strategiskt mål 4.2: Energianvändningen i kommunens fastigheter ska vara fossilbränslefri.....	14
Strategiskt mål 4.3: Leksands kommun ska verka och möjliggöra för hållbara transporter och minska transportsektorns negativa klimat- och miljöpåverkan	14
Fokusområde 5: Natur och friluftsliv	16
Strategiskt mål 5.1: Fler områden med höga natur-, kulturmiljö-, och sociala värden ska skyddas	16
Strategiskt mål 5.2: Rik biologisk mångfald och väl fungerande ekosystemtjänster	17
Bilagor	18
Agenda 2030.....	18
Nationella miljökvalitetsmål.....	18
Dalarnas miljömål	18
Relaterade kommunala styrdokument	18
Nyckeltal att följa	19

Inledning

Sammanfattning

Världen står inför stora miljö- och klimatmässiga utmaningar. Leksands kommuns Vision 2030 bygger på Agenda 2030 och de tre dimensionerna ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Visionen slår fast att Leksand, som en del av Dalarna, Sverige och världen, är möjligheternas kommun där vi möter samhällets utmaningar på ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart sätt. I Leksand ska vi ta ansvar för de stora utmaningar som finns inom miljö- och klimatområdet. I detta program pekas riktningen ut för arbetet mot ett miljömässigt hållbart Leksand med utgångspunkt i visionens målsättningar.

Fokusområden

Programmet utgår från fem fokusområden med tillhörande mätbara strategiska mål som fastslår kommunens ambitioner. Till de strategiska målen kopplas indikatorer som ska följas under programperioden 2023–2030 för att bidra till bedömningen om målen uppnås. I vissa fall behöver indikatorer och mätmetoder tas fram. Till varje område kommer det tas fram handlingsplaner som beskriver vilka åtgärder som ska genomföras och vem som är ansvarig. Följande fokusområden ingår i programmet.

- Klimatpåverkan och klimatanpassning
- Avfall och återvinning
- Vatten, avlopp och kemikalier
- Energi och transporter
- Natur och friluftsliv

Strategiskt viktiga verktyg

För att bidra till att programmets mål och indikatorer får genomslagskraft kommer nedanstående, av kommunfullmäktige beslutade, strategiskt viktiga verktyg användas i det fortsatta arbetet. Hur verktygen ska tillämpas kommer att tydliggöras i de handlingsplaner som tas fram för respektive fokusområde.

- Plan för ökad kunskap och ändrade beteenden
- Upphandling som omställningsfaktor
- Samverkan och koordinering för att stärka omställnings- och förändringsarbete

Syfte

Programmet för ett miljömässigt hållbart Leksand sträcker sig till 2030 och ska vara vägledande i arbetet inom de fem fokusområdena. Programmet omfattar hela kommunkoncernen och konkretisering av målen ska integreras i såväl kommunplan som efterföljande dokument, ända ner till avdelnings- och enhetsplaner.

Avgränsning

Planen fokuserar primärt på områden där kommunen som organisation har rådighet.

Styrning/uppföljning/revidering

Miljömålen följs årligen upp i samband med årsredovisning och uppföljning av nämndernas och bolagsstyrelsernas verksamhetsplaner. En mer detaljerad uppföljning och eventuell revidering av programmet planeras att genomföras 2027.

Som beskrivits ovan kommer målen brytas ned och konkretiseras i kommunens verksamheter men de kommer även integreras i kommunens översiktsplan där förutsättningarna för den fysiska planeringen kopplat till luft, vatten och markanvändning redovisas.

För vissa indikatorer anges att nuläge behöver tas fram. Det är indikatorer där kommunen behöver ta fram nya mätmetoder. När dessa mätmetoder tagits fram och implementeras rapporteras det i den årliga redovisningen. Behov av justering av önskat läge sker i samband med att programmet följs upp i sin helhet 2027.

Fokusområden

Fokusområde 1: Klimatpåverkan och klimatanpassning

Det nuvarande långsiktiga nationella klimatmålet är att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären år 2045. Det innebär en minskning med 85 % av växthusgasutsläppen sedan 1990. Till det långsiktiga målet finns tre etappmål som anger hur långt utsläppsminskningen ska ha kommit år 2020, 2030 och 2040. Fram till 2020 ska utsläppen ha minskat med 40 % mot 1990, 2030 ska utsläppen ha minskat med 63 % och 2040 med 75 %. Därtill finns ett etappmål som anger att utsläppen från transporter ska ha minskat med 70 % år 2030, jämfört med 2010 års nivå. Leksands mål utgår från det nuvarande satta klimatmålet.

	Leksand	Kommuner i Dalarna (snitt)	Sverige
1990	92 524	154 213	71 389 354
2020	48 032	98 712	46 241 884
Minskning, %	48 %	36 %	35 %

Tabell 1. Utsläpp av växthusgaser mätt i ton koldioxidekvivalenter. Källa: Kolada (N07702)

Av tabell 1 går det att utläsa att utsläppen av växthusgaser i Leksand har minskat med nästan 50 % sedan 1990, vilket innebär att det första etappmålet är uppnått. Om utsläppsminskningen fortsätter i samma takt som den gjort hittills sedan 1990 så bedöms även det långsiktiga målet kunna nås.

Strategiskt mål 1.1: En klimatneutral kommun

För att nå det långsiktiga nationella klimatmålet om netto noll utsläpp av växthusgaser år 2045 behöver arbetet fortsätta med att sänka utsläppen från kommunens verksamheter och i möjligaste mån bidra till att den totala mängden utsläpp inom kommunens geografiska område fortsätter minska.

Under övriga fokusområden, inte minst område 2, Avfall och återvinning och område 4, Energi och transporter, finns mål och indikatorer som syftar till att minska kommunens klimatpåverkan. Under detta mål anges därför indikatorer som följer upp växthusgasutsläppen som helhet.

Strategiskt mål 1.1: En klimatneutral kommun		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO ₂ e.	2020: 48 262 ton CO ₂ e	År 2030 ska utsläppen till luft minskat till 34 234 ton CO ₂ e
Andel upphandlingar över direktupphandlingsgränsen med någon form av miljö- eller klimatkrav på avancerad nivå enligt Upphandlingsmyndighetens definition ¹	Nuläge behöver tas fram	År 2030 ska minst 75 % av alla upphandlingar över direktupphandlingsgränsen, där så är möjligt, ha miljö- eller klimatkrav på avancerad nivå enligt Upphandlingsmyndighetens definition

¹ Se <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/kriterier/>

Strategiskt mål 1.2: Den fysiska miljön ska utformas så att sårbarheten för risker kopplade till pågående klimatförändringar ska minska

Tätorterna i Leksands kommun ligger i anslutning till Siljan, Insjön och Österdalälven. Med pågående klimatförändringar beräknas risker för översvämningar samt ras och skyfall att öka. För tätorter som ligger intill vattendrag blir det av särskild vikt att inkludera klimatrelaterade risker och klimatanpassningar i samhällsplaneringen.

Höjda temperaturer kan bli vanligare och en högre andel hårdgjorda ytor och minskad andel grönstruktur ökar riskerna för lokala värmeböljor. Den byggda och naturliga miljön måste kunna stå emot klimatförändringar samt kunna anpassas till framtida ändrade behov.

Kopplat till detta ska kommunen ha beredskap att hantera konsekvenser av framtida klimatförändringar som kan leda till ökande temperaturer, ökande nederbörd med högre intensitet och stigande grundvattennivåer som följd.

Antagen dagvattenstrategi är vägledande i arbetet med att säkerställa minskad klimatpåverkan kopplat till skyfall och översvämningar. Kommande och nuvarande översiktsplan pekar ut riskområden där man ska undvika att bygga, alternativt så krävs specifika åtgärder för att tillåta byggnation.

För att även i fortsättningen vara en attraktiv kommun dit nya människor väljer att flytta är detta av stor vikt. Kairos Futures "Stora flytt och boendestudie" visar på att klimatrelaterade frågor utgör en allt viktigare komponent vid val av ny bostad och boendeort.

Strategiskt mål 1.2: Den fysiska miljön ska utformas så att sårbarheten för risker kopplade till pågående klimatförändringar ska minska		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Andel som tycker att kommunens arbete för att minska miljö- och klimatpåverkan i egna verksamheter är bra ²	59,2 % (gult värde enligt dagens jämförelse)	År 2030 ska minst 70 % uppge att de tycker att kommunens arbete för att minska miljö- och klimatpåverkan i den egna verksamheter är bra ²

² SCB:s medborgarundersökning, 70 % innebär ett värde bland de 25 % bästa (grönt)

Fokusområde 2: Avfall och återvinning

2021 samlades det in 633 kg avfall³ per person i Leksand. Det var en minskning mot år 2020, men är en del av en långsiktigt uppåtgående trend. Jämfört med alla kommuner i Dalarna riket som helhet ligger Leksand högt (bland de 25 % som har störst mängd insamlat avfall). I riket och Dalarna som helhet märks ingen ökande trend av mängden insamlat avfall.

	Leksand	Kommuner i Dalarna (snitt)	Alla kommuner
2015	585 kg	524 kg	527 kg
2020	673 kg	530 kg	517 kg
2021	633 kg	502 kg	496 kg

Tabell 2. Insamlat kommunalt avfall, kg/invånare. Källa: Kolada (U07801)

Fokusområdets målområden har sin utgångspunkt i den kommunala kretsloppsplanen där mer utförliga mål och planerade aktiviteter återfinns.

Kommunkoncernen behöver ta sitt ansvar för att bidra till att minska mängden avfall och skapa hållbara lösningar. Därför fokuserar de strategiska målen på vad kommunkoncernen kan bidra med och utgår från de områden där Leksands kommun har rådighet att styra arbetet.

Strategiskt mål 2.1: Mängden kommunalt avfall till förbränning ska minska genom ökad sortering, återanvändning och materialåtervinning

Som beskrivs ovan ligger Leksands kommun högre än genomsnittet i både Sverige och Dalarna när det kommer till insamlat kommunalt avfall.

Aktiviteter för att kontinuerligt förbättra hushållens möjlighet till ökad sortering och återanvändning pågår. Bland annat pågår arbete med att tillskapa depåer för återbruk av byggmaterial på återvinningsstationer och nya kärl för hushållsnära sortering kommer att tillhandahållas. För att även kommunkoncernen ska kunna bidra till minskad andel avfall behöver detta område få ett ökat fokus och tydlig målbild. Kommunens verksamheter ska kunna föregå med gott exempel för kommunmedlemmarna.

Strategiskt mål 2.1: Mängden kommunalt avfall till förbränning ska minska genom ökad sortering, återanvändning och materialåtervinning		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Antal kg avfall från kommunens verksamheter	Nuläge behöver tas fram	År 2030 har mängden avfall från kommunens verksamheter minskat med 25%
Andel verksamheter med verksamhetsnära avfallssorteringsstationer vid kommunens verksamheter och bolag	Nuläge behöver tas fram	År 2030 ska verksamhetsnära avfallssortering finnas vid alla kommunens verksamheter och bolag
Andel cirkulärt användande av kontorsutrustning i kommunen (möbler, lampor, datorer etc)	Nuläge behöver tas fram	År 2030 har andelen cirkulärt användande av kontorsutrustning ökat i kommunen

³ En summering av följande kategorier: mat- och restavfall, förpackningar och returpapper, grovavfall och farligt avfall. Beräknat på invånarantal justerat utifrån fritidsboende mm.

Strategiskt mål 2.2: Utveckla hållbara måltider som ger bra förutsättningar för god hälsa och prestation

I Kolada finns ett mått på måltidssvinn i grund- och gymnasieskola som mäter mängden svinn i gram per ätande och delas upp i tallrikssvinn, dvs. mat (och annat) som skrapas av från tallriken, och serveringssvinn, dvs. mat som inte serveras och inte kan sparas. Måttet är nytt och därför finns ingen långvarig historik. Totalt uppgick måltidssvinn i Leksands kommun år 2020 till 45 gram per ätande elev. Det är något under riksnittet och jämförbart med snittet för alla kommuner i Dalarna.

Matsvinn är ett viktigt område för kommunerna. Matsvinn är mat som slängs men som hade kunnat ätas om den hanterats på annat sätt. Matsvinn står för mellan 8–10 % av allt utsläpp av växthusgaser i världen. Ur klimatsynpunkt är det alltid mycket mer effektivt att förebygga matsvinn än att använda matsvinnet i biogasproduktion. Sämst är att förbränna mat. Därtill är matsvinn dåligt ur ett ekonomiskt perspektiv.

Strategiskt mål 2.2: Utveckla hållbara måltider som ger bra förutsättningar för god hälsa och prestation		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Antal gram totalt mat- och serveringssvinn per portion i kommunens grundskolor och gymnasium	2020 Tallrikssvinn = 21 g Serveringssvinn = 24 g Totalt = 45 g	År 2030 ska Leksands matsvinn understiga 30 gram per portion (totalt svinn) i kommunens skolor och gymnasium
Antal gram totalt mat- och serveringssvinn per portion i kommunens förskolor	Nuläge behöver tas fram	År 2030 ska Leksands matsvinn i kommunens förskolor understiga 40 gram per portion (totalt svinn)
Antal gram totalt mat- och serveringssvinn per portion i kommunens SÄBO:n, korttidsboenden och växelvärd ⁴	Nuläge behöver tas fram (2024)	Matsvinnet i kommunens SÄBO:n, korttidsboenden och växelvärd ska minska

Strategiskt mål 2.3: All nyproduktion och ombyggnation ska byggas hållbart, energieffektivt och i förnybara material

Fastighets- och byggbranschen står för en betydande del av samhällets totala miljöpåverkan. Dels vid byggnation av fastigheter och de val av material som görs, dels genom den energiförbrukning som sedan krävs för att hålla fastigheten i drift.

Leksands kommun ska säkerställa att egna fastigheter byggs hållbart, energieffektivt och med förnybara material där så är möjligt. Kommunens fastigheter ska också vara så energieffektiva som möjligt. Genom en god energihushållning och energieffektivitet i byggnader blir driftkostnaderna lägre och miljöpåverkan mindre.

⁴ Detta avser mat som serveras och sänds ut från kommunens olika tillagningskök

Strategiskt mål 2.3: Nyproduktion och ombyggnation ska byggas hållbart, energieffektivt och i förnybara material		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Antal projekt med övervägande del hållbara och förnybara material	Trä beaktas i nyproduktionsprojekt, men ej i ombyggnation.	År 2030 ska all nyproduktion och ombyggnation byggas hållbart och i förnybara material.
Total energianvändning per uppvärmd area vid nyproduktion	Nuläge behöver tas fram	År 2030 ska den totala energianvändningen per uppvärmd area högst uppgå till 55 kWh/m ² /år, vid nyproduktion.

Fokusområde 3: Vatten, avlopp och kemikalier

Vatten är en grundförutsättning för allt levande på jorden, och därmed också en förutsättning för människors hälsa och en hållbar utveckling. Påverkan på vattenmiljön sker exempelvis av dag- och avloppsvatten, skogsbruk, industrier, jordbruk samt även till stor del från tidigare historiska verksamheter. Hoten mot en god livsmiljö i vattendrag och sjöar är många men kommunen kan göra mycket för att förbättra situationen.

Den vanligaste orsaken till att vattendragen inte uppnår god ekologisk status är att de är fysiskt påverkade av till exempel dammar, flottningsrensningar och rätningar. Likaså beror den försämrade kemiska statusen i några sjöar och vattendrag till stor del på historiska verksamheter såsom exempelvis gruvdrifter, deponier och tidigare sågverksverksamheter.

Genom en god avloppsrening och genom att skapa goda förutsättningar för dagvattenhantering kan vi undvika att föroreningar hamnar i vattenmiljön och bidrar till miljöproblem.

Genom långsiktig planering går det att skapa förutsättningar för hållbara VA-lösningar samt skydda nuvarande och framtida vattenförsörjning. Målet linjerar med antaget dagsvattenprogram, vatten- och fiskevårdsplan samt kommer harmoniseras med kommande vattenförsörjningsplan.

Strategiskt mål 3.1: Vattnekosystem och grundvattenförekomster ska värnas, skyddas och ha god vattenkvalitet

Vatten är en av våra viktigaste naturtillgångar och vårt viktigaste livsmedel. Tillgången till rent vatten är angeläget för alla i vårt samhälle. Kommunen ska verka för god vattenkvalitet genom att värna om vattnekosystem och skydda viktiga grundvattenförekomster. Kommunen ska ta initiativ till att skydda större enskilda gemensamma vattentäkter.

Strategiskt mål 3.1: Vattnekosystem och grundvattenförekomster ska värnas, skyddas och ha god vattenkvalitet		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Andel sjöar och vattendrag i kommunen som uppnår god kemisk ⁵ och god ekologisk status.	Referenspunkt förvaltningscykel 3 (2027–2021); 6 sjöar och 3 vattendrag uppnår inte god kemisk status* samt 14 sjöar och 53 vattendrag uppnår inte god ekologisk status. Totalt är 30 sjöar och 83 vattendrag klassade som vattenförekomster i kommunen.	År 2030 har andelen sjöar och vattendrag i kommunen som uppnår god kemisk och god ekologisk status ökat.
Antal allmänna och större enskilda vattentäkter med gott skydd	Nuläge behöver tas fram	År 2030 har alla allmänna och större enskilda vattentäkter ett gott skydd.

⁵ Undantaget kvicksilver och PBDE

Strategiskt mål 3.2: Kommunen ska ha en hållbar och god avloppsrening

Rening av avloppsvatten är liksom tillgång till friskt dricksvatten grundläggande funktioner i samhället. Ett hållbart och robust vatten- och avloppssystem handlar om att ha ledningsnät och anläggningar som håller över tid, att skydda viktiga vattentäkter långsiktigt samt att säkerställa att grundvattnet ger en säker och långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning. Det ska också finnas bra teknik för rening i kommunens avloppsreningsverk.

Förändrade förutsättningar i form av klimatförändringar, skyfall och ett föråldrat ledningsnät innebär utmaningar för kommunernas vatten- och avloppshantering. Ett problem som tillförsel av stora mängder dagvatten till spillvattennätet kan orsaka är bräddning, då orenat avloppsvatten går direkt ut till ytvattnet.

Avloppssystemen tillförs miljögifter från både hushåll och företag. Miljögifterna kan förorena slammet och föras vidare ut i sjöar och vattendrag. Genom att bedriva ett systematiskt uppströmsarbete kan kommunen arbeta för att stoppa miljögifter och skräp redan vid källan så att detta aldrig hamnar i avloppsvattnet.

I Leksands kommun har cirka 16 % av invånarna enskilda avloppslösningar. Enskilda avlopp kan främst innebära risk för påverkan på dricksvattentäkter. Genom att förbättra reningen hos de enskilda avloppen minskas utsläpp av övergödande ämnen samt smittämnen. Kommunens sjöar och vattendrag uppfyller generellt god status med avseende på övergödningens problematiken men uppfyllelsen av statusen är en miljö kvalitetsnorm och får inte försämrats.

Strategiskt mål 3.2: Kommunen ska ha en hållbar och god avloppsrening		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Antal bristfälliga enskilda avloppsanläggningar med WC	Nuläge behöver tas fram	År 2030 har antalet bristfälliga enskilda avloppsanläggningar med WC minskat.

Strategiskt mål 3.3: Invånare och miljö ska utsättas minimalt av miljö- och hälsofarliga ämnen.

Människor och miljö utsätts för farliga ämnen som sprids via kemiska produkter och varor i vardagen. Medan utsläppen av miljögifter minskat från stora punktkällor på grund av bättre reningsteknik, har i stället den diffusa spridningen av potentiellt farliga kemikalier ökat. Farliga ämnen kan exempelvis vara giftiga, cancerogena, hormonstörande, svårnedbrytbara och bioackumulerande och kan finnas i produkter och varor. Barn är mer känsliga för kemikalier och miljögifter än vuxna.

Kommunen har ett ansvar att göra aktiva val av produkter och varor som syftar till att få bort de farligaste kemikalierna. Genom upphandling och inköp kan kommunen påverka måluppfyllelsen för giffri vardag. Där så är möjligt ska de produkter som innehåller mindre farliga ämnen eller icke-kemiska alternativ väljas.

Miljöföroreningar kan finnas i och sprida sig via luften, marken eller vattnet. I Leksands kommun finns för närvarande ett stort antal potentiellt förorenade områden. De som är klassade i riskklass 2 berör exempelvis deponier,

historisk gruva och industri samt större oljeförorening trolig orsakad av miss vid påfyllning av cistern.

Kommunen kommer att behöva jobba mer inom området för att avhjälpa förorenad mark samt uppfylla miljö kvalitetsnormer för sjöar och vattendrag.

Strategiskt mål 3.3: Invånare och miljö ska utsättas minimalt av miljö- och hälsofarliga ämnen		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Antal deponier med framtagna åtgärdsplaner och tidsatta åtgärder	0 (totalt finns 40 stycken varav 5–6 stycken är större)	År 2030 har alla nedlagda kommunala deponier framtagna åtgärdsplaner och tidsatta åtgärder.
Total mängd miljö- och hälsofarliga ämnen i kemiska produkter och varor som används i kommunen	Nuläge behöver tas fram	År 2030 ska den totala mängden miljö- och hälsofarliga ämnen i kemiska produkter och varor som används i kommunen ha minskat.

Fokusområde 4: Energi och transporter

Tre sektorer står för merparten av slutanvändningen av energi i Leksand: industrisektorn, hushållen och transportsektorn. Tillsammans stod dessa för ca 90 % av kommunens totala energianvändning år 2020.

Invånare i Leksand har en lägre genomsnittlig energianvändning totalt sett jämfört med invånare i Dalarnas län och i riket som helhet. Detta beror främst på en lägre energianvändning inom industrisektorn, vilket kan förklaras av att Leksand jämförelsevis inte är någon stor industrikommun. Sett till hushållens energianvändningen ligger dock invånare i Leksand, liksom i Dalarnas län, på en högre genomsnittlig nivå än i riket som helhet. Detta beror sannolikt på antalet småhus och hur dessa värms upp⁶.

Strategiskt mål 4.1: Energianvändningen i kommunens fastigheter och verksamheter ska effektiviseras

Mellan 2009 och 2019 minskade den totala energianvändningen per uppvärmd area i lokaler och bostäder som ägs och förvaltas av kommunen eller Leksandsbostäder AB med 21 % för el och värme och 9 % för vatten (inklusive EPC-projekt, dvs Energy Performance Contracting – ett projekt för att öka energieffektiviteten och minska energikostnaderna). Det innebär att uppsatt mål på en 20 procentig minskning av energianvändningen mellan 2009–2020 har uppnåtts.

	El (kWh/m ² /år)	Värme (kWh/m ² /år)	Total (kWh/m ² /år)	Vatten (m ³ /m ² /år)
2009 (basår)	56	119	175	1,13
2019	31	107	138	1,03
Besparing, %	45 %	10 %	21 %	9 %

Tabell 4. Energi- och vattenförbrukning i kommunens (kommunen + LBAB) lokaler. Källa: egna mätningar, Resultat Leksands miljömål 2012–2020.

För att bidra till uppfyllelse av det långsiktiga målet om netto noll utsläpp av växthusgaser till 2045 behövs fortsatta åtgärder för att energieffektivisera kommunens fastigheter.

Strategiskt mål 4.1: Energianvändningen i kommunens fastigheter och verksamheter ska effektiviseras		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Förbrukning kWh/m ²	Referenspunkt 2009 ⁷ : Leksandsbostäders fastigheter 166 kWh/m ² , Leksands kommuns fastigheter 193 kWh/m ² .	År 2030 ska energianvändningen per kvadratmeter ha minskat med 30 % i Leksandsbostäders fastigheter och 50 % i Leksands kommuns fastigheter jämfört med 2009 års nivå.

⁶ Nulägesbeskrivning energi Leksand (Sweco)

⁷ Referenspunkten är tagen från Allmännyttans klimatinitiativ och EPC-projektet. För att kunna koppla indikatorn mot tidigare mätserier behöver referenspunkten ligga fast på 2009.

Strategiskt mål 4.2: Energianvändningen i kommunens fastigheter ska vara fossilbränslefri⁸

Vid sidan av åtgärder för energieffektivisering är det viktigt att se till att den energi som används för uppvärmning och annan förbrukning kommer från fossilbränslefria källor. Genom att både minska energianvändningen och att använda energi som inte leder till utsläpp av växthusgaser kan den totala klimatpåverkan av kommunens verksamheter och fastigheter minskas under de kommande åren.

Strategiskt mål 4.2: Energianvändningen i kommunens fastigheter ska vara fossilbränslefri		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Andel uppvärmningssystem till fastigheter som är fossilbränslefri	90 % fossilbränslefria anläggningar	År 2030 ska uppvärmningen av kommunens fastigheter och verksamheter vara fossilbränslefri
Totalt installerad effekt, anläggningar med lokalproducerad el som ägs av Leksands kommun och Leksandsbostäder.	Referenspunkt 2023: 284 kW	År 2030 ska Leksands kommun och Leksandsbostäder äga anläggningar för lokalproducerad el, med en totalt installerad effekt på minst 700 kW.

Strategiskt mål 4.3: Leksands kommun ska verka och möjliggöra för hållbara transporter och minska transportsektorns negativa klimat- och miljöpåverkan

Cirka 40 % av Leksands kommunala fordonsflotta består av fossiloberoende fordon⁹. Det är något högre än snittet för kommunerna i Dalarna, men lägre än i riket som helhet. Det är andelen fossiloberoende personbilar som drar upp det totala snittet för Leksand. Närmare 45 % av personbilarna är fossiloberoende medan endast ca 25 % av de lätta lastbilarna är det.

⁸ Med fossilbränslefri menas här att den energi som används i kommunens fastigheter för bland annat uppvärmning ska vara fri från fossila bränslen så som kol, olja och fossilgas.

⁹ Med fossiloberoende menas bilar som har möjlighet att köra på ett bränsle från förnybara källor men som inte nödvändigtvis gör det hela tiden. Bilar av typerna gas (CNG, biogas, naturgas, metangas), el, E85, laddhybrid (förutsatt att de kan laddas med sladd), vätgas samt bilar godkända av tillverkaren att köras på HVO100 (syntetisk diesel med förnybart ursprung) är inkluderade.

Strategiskt mål 4.3: Leksands kommun ska verka och möjliggöra för hållbara transporter och minska transportsektorns negativa klimat- och miljöpåverkan		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Utsläpp till luft av växthusgaser, transporter, ton CO ₂ e ¹⁰ .	2020: 26 463 ton CO ₂ e.	År 2030 ska utsläppen av växthusgaser från transportsektorn minskat till 20 000 ton CO ₂ e.
Antal km utbyggd separerad GC-väg	2021: Totalt 3 mil	År 2030 ska gång- och cykelvägnätet, med hög trygghet för oskyddade trafikanter ha ökat med minst en (1) km i snitt/ år).
Andel fossilfritt bränsle i kommunens fordon	HVO 92 % (2023) Diesel 5 % (2023) Bensin 3 % (2023)	År 2030 ska andelen fossilfritt bränsle i kommunens fordon vara 100 %

¹⁰ Avser Leksand som geografisk kommun

Fokusområde 5: Natur och friluftsliv

Inom Leksands kommun finns ett större antal områden med höga naturvärden, som är särskilt viktiga för friluftsliv. Många av dessa områden utgörs av naturskog men även kulturmiljöer som till exempel fåbodrar samt sjöar och vattendrag. Sjöarna och vattendragen i kommunen utgör en stor tillgång för rekreation och friluftsliv året om och nyttjas flitigt för bad, fiske och båtutflykter. En stor del av kommunen utgör riksintresse för friluftsliv. I kommunen finns ett stort utbud av vandringsleder i varierande naturmiljöer.

I samband med utveckling av Leksand ska hänsyn tas till behovet av tätortsnära rekreationsområden samt att populära frilufts- och rekreationsområden inom kommunen förvaltas och utvecklas för att kunna nyttjas för dessa syften även i framtiden. I närheten av bebyggelsestråk är det extra värdefullt med tillgängliga rekreationsområden.

Leksands kommun består till 70 % av skog och de flesta naturreservat har helt eller delvis karaktären av naturskog. Det är dock endast en mycket liten andel av den produktiva skogen som är formellt skyddad. 2021 var cirka 1,6 % av den totala marken i Leksands kommun formellt skyddad i form av naturreservat och biotopskydd. Det kan jämföras med 6,2 % av all mark i Dalarna och 11,3 % i hela landet. Ytterligare områden är utpekade som Natura 2000-område och riksintresse för naturvård.

Strategiskt mål 5.1: Fler områden med höga natur-, kulturmiljö-, och sociala värden ska skyddas

Frisk och varierad natur är en förutsättning för djur, växter och människors välmående. Många hotade djur och växter är beroende av en viss sorts natur. Därför behöver den skyddas så att arter inte utrotas. Skyddad natur bidrar också med många ekosystemtjänster – gratisjänster åt mänskligheten, så som att rena luft och vatten och att pollinera grödor. Utöver detta behöver naturen även skyddas för att människor ska få tillgång till natur- och kulturupplevelser, både nu och i framtiden.

Ett av Leksands kommuns främsta värden är den rika kulturmiljön, med böljande berg, Siljans vatten och levande byar med dess traditioner och byggnader. För att bevara och utveckla kulturmiljön har ett kulturmiljöprogram tagits fram och används bland annat i bygg- och planläggningsärenden för att säkerställa att kulturmiljön bevaras men även utvecklas på ett hållbart sätt.

Strategiskt mål 5.1: Fler områden med höga natur-, kulturmiljö-, och sociala värden ska skyddas		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Kommunala naturreservat, areal	372 hektar	År 2030 ska arealen kommunala naturreservat ha ökat med 120 hektar (total areal 492 ha).
Medelavstånd till skyddad natur, km	1,30 km (2021)	År 2030 ska invånarnas medelavstånd till skyddad natur vara max 1,00 km ^{11*}
Sidvisningar Naturkartan	32 000 (2022)	År 2030 ska antalet sidvisningar i Naturkartan ökat till minst 40 000

¹¹ Sveriges miljömål har skyddad natur inom 1 km som målsättning

Strategiskt mål 5.2: Rik biologisk mångfald och väl fungerande ekosystemtjänster

Biologisk mångfald innebär förekomsten av landskap med många olika naturtyper, olika arter och en stor genetisk variation inom arter. Det handlar om djur och svampar, vilda växter och deras livsmiljöer, men också om odlade växter och jordbrukets husdjur.

Det finns flera argument för att bevara den biologiska mångfalden:

- Alla arter har ett egenvärde och därför en rätt att finnas till.
- Många arter har stor betydelse för människan, till exempel genom nyttor som pollinering av grödor och att de håller efter skadeinsekter. Dessa nyttor kallas ekosystemtjänster och är en förutsättning för matproduktionen.
- Människor uppskattar och mår bra i ett artrikt och varierat landskap.
- Biologisk mångfald är en försäkring inför framtida behov. Fortfarande är mycket okänt om vilken roll olika arter spelar i ekosystemen. Torråret 2018 visade till exempel att äldre växtsorter klarade torkan mycket bättre än moderna sorter.

En viktig förutsättning för att bevara biologisk mångfald i odlingslandskapet är att det finns aktiva jordbruk i hela Sverige. Många av de vilda växt- och djurarter som lever här hotas av att det tidigare öppna landskapet växer igen när jordbruket upphör.

Jordbruket behöver bedrivas på ett sådant sätt att arterna som finns i odlingslandskapet kan bevaras. Det gäller inte bara växter och djur ovan jord utan även bakterier, svampar och ryggradslösa djur som till exempel maskar som sköter nedbrytningen i jorden. Arterna ska kunna hitta lämpliga livsmiljöer och kunna sprida sig mellan områden. I det storskaliga jordbruket är det särskilt viktigt med insatser för att gynna mångfalden.

Strategiskt mål 5.2: Rik biologisk mångfald och väl fungerande ekosystemtjänster		
Indikator	Nuläge	Önskat läge 2030
Antal förekomster av invasiva arter på kommunal mark	Nuläge behöver tas fram	År 2030 ska antalet förekomster av invasiva arter på kommunal mark ha minskat
Areal äng och slåttermark på kommunal mark	Nuläge behöver tas fram ¹²	År 2030 ska arealen äng och slåttermark på kommunal mark ha ökat
Andel egen, tätortsnära skog som brukas med hyggesfria metoder	Nuläge behöver tas fram	År 2030 ska 95 % av den kommunala, tätortsnära skogen brukas med hyggesfria metoder

¹² 4 ha i hela kommunen (2021)

Bilagor

Agenda 2030

De globala hållbarhetsmålen antogs av världens stats- och regeringschefer vid FN:s toppmöte i New York den 25 september 2015. Med sina 17 mål och 169 delmål är det den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som har antagits. Fram till år 2030 ska den leda världen mot en fredlig och hållbar utveckling.

Program för ett miljömässigt hållbart Leksand tar sin utgångspunkt i Agenda 2030 och konkretiserar vad Leksands kommun som organisation behöver göra för att bidra till att de uppsatta målen inom miljöområdet uppnås.

Nationella miljökvalitetsmål

De nationella miljömålen gäller hela Sverige. Det övergripande målet kallas för generationsmålet och innebär att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Lösningen av dessa miljöproblem får inte orsaka ökade miljö- och hälsoproblem i andra delar av världen.

Dalarnas miljömål

De nationella miljömålen har anpassats för Dalarna genom regionala miljömål. De regionala miljömålen överensstämmer i stort med de nationella miljömålen. Ett åtgärdsprogram har kopplats till målen, där olika aktörer, bl.a. kommunerna, har givits ansvar för att genomföra åtgärder.

Relaterade kommunala styrdokument

Översiktsplan 2025

Kretsloppsplan

Dagvattenstrategi

Vattentjänstplan

Nyckeltal att följa

Miljö och klimat – Kolada

- Klimatpåverkande utsläpp
- Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO2-ekv/inv.
- Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO2-ekv
- Utsläpp till luft
- Utsläpp till luft av kväveoxider (NOx), totalt, kg/inv
- Utsläpp till luft av kväveoxider (NOx), totalt, kg
- Utsläpp till luft av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom). kg/inv
- Utsläpp till luft av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom), kg
- Utsläpp till luft av ammoniak (NH3), totalt, kg/inv
- Utsläpp till luft av ammoniak (NH3), totalt, kg
- Utsläpp till luft av flyktiga organiska ämnen totalt, ton NMVOC/inv
- Utsläpp till luft av flyktiga organiska ämnen totalt, ton NMVOC
- Fysisk planering/Samhällsplanering/Markanvändning
- Medelavstånd till skyddad natur, km
- Befolkning i kollektivtrafknära läge, andel (%)
- Nyttillkomna bostäder i kollektivtrafknära läge, andel (%)
- Cykelväg i kommunen, total, meter/inv.
- Cykelväg i kommunen, kommunal, meter/inv.
- Medborgarundersökningen - Utbudet av gång- och cykelvägar är bra, andel (%)
- Nöjd Medborgar-Index - Gång- och cykelvägar (-2020)
- Kommunen har aktuella dokument för att främja miljöanpassade transporter och minskat transportbehov (Ja=1, Nej=0)
- Kommunen har aktuella dokument som fyller funktionen av ett kulturmiljöprogram (Ja=1, Nej=0)
- Kommunen har aktuella dokument som fyller funktionen av ett grön- och vattenstrukturprogram (Ja=1, Nej=0)
- Kommunen har aktuell kommunal energiplan eller dokument som fyller funktionen av en sådan plan (Ja=1, Nej=0)
- Kommunen har tillgång till antikvarisk kompetens (Ja=1, Nej=0)
- Kulturhistoriskt skyddad bebyggelse, antal/10 000 inv
- Transporter, inkl. kollektivtrafik
- Fossiloberoende fordon i kommunorganisationen, andel (%)
- Fossiloberoende personbilar, andel av totalt antal bilar i det geografiska området (%)
- Miljöbilar i kommunorganisationen, andel (%) (-2020)
- Miljöbilar, andel av totalt antal bilar i det geografiska området, (%) (-2020)
- Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/inv
- Bensin- och dieselleverans till vägtransporter, liter/inv
- Bilar, antal/1000 inv
- Cirkulär ekonomi & hållbar konsumtion
- Insamlat kommunalt avfall totalt, kg/invånare (justerat)
- Kommunalt avfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%)
- Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%)
- Måltidssvinn, grund- och gymnasieskola, gram/ätande
- Gröna frågor, inkl. skyddad natur, ekosystemtjänster m.m.
- Skyddad natur totalt, andel (%)
- Ekologiskt odlad åkermark, andel (%)
- Sjöar med god ekologisk status, andel (%)
- Vattendrag med god ekologisk status, andel (%)
- Total betesmark, hektar
- Slätteräng, hektar
- Slätteräng, per total betesmark, andel (%)

- Energi
- Slutanvändning av energi totalt inom det geografiska området, MWh/inv
- Elproduktion totalt inom det geografiska området, MWh
- Elproduktion av förnybara energikällor inom det geografiska området, andel (%)
- Elproduktion av vattenkraft inom det geografiska området, MWh
- Elproduktion från vindkraft, MWh
- Fjärrvärmeproduktion totalt inom det geografiska området, MWh
- Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor inom det geografiska området, andel (%)
- Solcellsanläggningar totalt, installerad effekt (MW)
- Solcellsanläggningar totalt, antal

Övrigt

- Medborgarundersökningen - Bra utbud av friluftsområden i kommunen, andel (%)
- Slåtteräng, per total betesmark, andel (%)
- Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO₂e/invånare
- Antal (kg?) oönskade och farliga ämnen i avloppsvattnet
- SEI Konsumtionsbaserade utsläpp, ton Co₂e/invånare